

Wczesnośredniowieczny gród w Naszacowicach

24.11.2007.

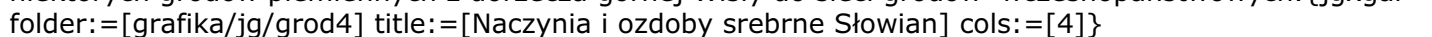
Zmieniony 05.02.2016.

WCZESNOŚREDNIOWIECZNY GRÓD W NASZACOWICACH

Analiza ceramiki naczyniowej i wyniki badań dendrochronologicznych wykazały, iż osadnictwo wczesnośredniowieczne w Naszacowicach trwało od drugiej połowy VIII do XI wieku, a być może nawet do następnego stulecia. Ustalono, iż główny człon grodu już w najstarszej fazie osadnictwa wczesnośredniowiecznego otoczony był wałem. Ta linia umocnień powstała najprawdopodobniej w drugiej połowie VIII w. W tym okresie gród zamieszkiwała niezbyt liczna grupa ludności.

Po pożarze najstarszego wału przez pewien czas nie podejmowano jego odbudowy. Odbudowę rozpoczęto w trudnym do określenia momencie w ciągu IX w. Również i w tym czasie na terenie grodu zamieszkiwała niezbyt duża grupa ludności. W trakcie wykopalisk odkryto pozostałości obiektu z paleniskiem, który funkcjonował już po zniszczeniu wału, a przed budową kolejnej linii umocnień. Kolejny wał powstał w ciągu X wieku, najprawdopodobniej przed rokiem 989.

Po zniszczeniu wału fazy II na jego rozwaliskach wzniesiono po 989 r. kolejną (ostatnią) linię umocnień (faza III). Obok wału z tego okresu natrafiono na pojedyncze obiekty mieszkalne. Po gwałtownym pożarze wał już nie został odbudowany. W sąsiedztwie jego rozwalisk natrafiono jednak na obiekty mieszkalne, funkcjonujące w XI wieku, a być może nawet w następnym stuleciu, już po pożarze ostatniego wału.

Badania podgrodzi tylko w kilku przypadkach dostarczyły przesłanek, pozwalających wysuwać hipotezy co do chronologii względnej poszczególnych faz otaczających je wałów, nie natrafiono natomiast na zabytki, ani na nadające się do analiz dendrochronologicznych fragmenty drewna, pozwalające precyzyjnie określić ich chronologię absolutną. Można jednak stwierdzić, iż gród w Naszacowicach funkcjonował już od najstarszej fazy osadnictwa wczesnośredniowiecznego jako wielocłonowe założenie obronne o powierzchni od kilku do kilkunastu ha. Trzy pierwsze fazy obwałowań funkcjonowały w fazie przedpaństwowej wczesnego średniowiecza, czwarta natomiast powstała po włączeniu terenów Małopolski do państwa pierwszych Piastów, czyli po 989 roku. Potwierdza to hipotezę o włączeniu niektórych grodów plemiennych z dorzecza górnej Wisły do sieci grodów wczesnopaństwowych.

W trakcie badań rozpoznano konstrukcje wałów głównego członu grodziska i podgrodzi. Stwierdzono, iż kolejne linie umocnień wznoszono stosując rozmaite, nieraz dość skomplikowane techniki budowy, łączące drewno, glinę i kamień. Stan zachowania kilku wałów pozwolił na przeprowadzenie wiernej rekonstrukcji techniki ich budowy - wały zbudowano w technice plecionkowej, skrzyniowej, skrzyniowej z palisadami i palisadowej. Znacznie mniej śladów pozostało po budynkach mieszkalnych. Można przypuszczać, iż niektóre z nich były pozostałościami lekkich budowli szalasowych lub ziemianek, natomiast inne to relikty budynków naziemnych, wzniesionych w technice zrębowej.

W trakcie badań odkryto dużą serię zabytków ruchomych. Wśród nich najliczniejszą kategorię stanowiły fragmenty naczyń glinianych. Analiza zabytków wywodzących się z kręgu kaganatu awarskiego, Wielkich Moraw czy kultury staromadziarskiej potwierdziła znaczącą rolę transkarpaccich szlaków handlowych w okresie przed XI w. Badania zwierzęcych szczątków kostnych pozwoliły odtworzyć strukturę stada hodowlanego ówczesnie w Kotlinie Sądeckiej.

Dotychczasowe prace potwierdziły, że gród w Naszacowicach w okresie od 2. połowy VIII do XI w. był centralnym ośrodkiem skupiska osadniczego w Kotlinie Sądeckiej. Pełnił on przede wszystkim funkcję grodu schronieniowego dla okolicznej ludności.

Badania nie dostarczyły przesłanek, które wyraźnie zaświadczałyby, iż gród zamieszkiwał lokalny władca plemienny i jego drużyna. Trudno też określić funkcję, jaką wypełniał gród w Naszacowicach w ostatniej fazie funkcjonowania jako z założenia obronny, już w obrębie państwa pierwszych Piastów. Nie znamy przyczyn pożarów kolejnych faz obwałowań. Być może były one wywołane wydarzeniami o charakterze polityczno-militarnym, brak jednak na to bezpośrednich dowodów. Zniszczenie ostatniej fazy wału mogło wiązać się z latami 1034-1039, kiedy to doszło do kryzysu państwa polskiego po śmierci Mieszka II.

(K.T.L.)dr Jacek Poleski,
Zdjęcia ze zbiorów Instytutu Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie